

АПЛИКАЦИЈА ЗА ОБРАДУ, ПРЕТРАГУ И ПРЕГЛЕД ДИГИТАЛИЗОВАНЕ ФОТО-АРХИВЕ ТАНЈУГ

Апстракт: Архив Југославије је, уз подршку Министарства културе и информисања Републике Србије, 2017. године започео пројекат дигитализације фото-архиве Танјуг, будући да је оцењено да се ради о културном добру од изузетног јавног значаја. Дигитализација се спроводи у циљу заштите објеката културног наслеђа, у овом случају фото-архиве Танјуг, њиховог дуготрајног чувања, промоције, представљања и олакшавања приступа, односно ширења корисничке популације. У том смислу у Архиву Југославије формиран је тим састављен од историчара/архивиста, задужен за реализацију пројекта дигитализације и набављена је опрема (рачунари, скенери) потребна за скенирање и обраду грађе. Одлучено је да се скенирају листови са контакт-копијама, док је скенирање негатива, иако су они изворни снимци и имају улогу оригинала, предвиђено у некој каснијој фази. У пракси, негативи се пребацују у дигиталну форму постепено – у складу са захтевима корисника/истраживача.

Израда web-апликације, која ће с једне стране служити за унос података, а са друге за on-line претраживање и преглед дигитализоване грађе од стране корисника, поверена је Математичком институту САНУ и урађена је према Општем међународном стандарду за опис архивске грађе ISAD (g). У њеном обликовању учествовао је и тим архивиста, те пројектант информacionих система и технологија Архива Југославије.

Тема овог чланка је приказ рада у апликацији из угла корисника/истраживача, те обрађивача.

Кључне речи: дигитализација, апликација, САНУ, Танјуг, фотографија

УВОД

Архив Југославије чува и штити архивску грађу насталу радом централних државних органа и организација југословенске државе у периоду између 1918. и 2006. године. Ова установа културе од националног значаја преузела је током 2016. године фотографску грађу насталу радом новинске агенције Танјуг.³ Телеграфска

¹ Виши архивист, marko.r@arhivyu.rs

² Виша архивисткиња, svetlana.s@arhivyu.rs

³ Архивска грађа фонда Новинска агенција Танјуг (112) преузимана је у више наврата. Прво преузимање извршено је 1975, а последње 2017. године. Прве преузете количине архивске грађе чинили су билтени настали у временском периоду 1946–1970. године. У периоду 2015–2017. преузето је и 148 књига евиденције, као и општа архива, кадрoвска евиденција, прес-клипинзи по државама и областима делатности. Бранка Докнић, *Водич*

агенција нове Југославије, скраћено Танјуг, основана је 5. новембра 1943. године у Јајцу у Босни и Херцеговини, са задатком да обавештава јавност о антифашистичкој/народноослободилачкој борби партизана у окупираној Југославији. Оснивач Танјуга је сликар, новинар и политичар Моша Пијаде (1890–1957), а први директор новинар и директор *Политике* Владислав Рибникар (1900–1955). До 1992. године Танјуг је био новинска агенција социјалистичке Југославије (ДФЈ, ФНРЈ, СФРЈ), од 1992. до 2003. деловао је као новинска агенција Савезне Републике Југославије, односно државне заједнице Србија и Црна Гора (у периоду од 2003. до 2006). Данас је то новинска агенција Републике Србије. У своје „златно доба“ Танјуг је широм Југославије и света имао мрежу домаћих и иностраних кореспондената и био водећа новинска агенција Покрета несврстаних.⁴

Грађа преузета од стране Архива Југославије налази се у оквиру фонда 112 – Новинска агенција Танјуг и обухвата фото-грађу⁵ (негатив филмове, позитиве /тзв. контакт-копије/ и дигиталне фотографије), фото-документацију (инвентарне књиге филмова), као и информативна средства (попис регистратора у којима су смештени листови са контакт-копијама, те картотечке листиће за претраживање именованих и географских одредница). У преко 650 архивских

кутија налази се око 45–46.000 филмова са приближно милион снимака (међу њима највише је црно-белих негатива, мањи број је колор-негатива, негатива на стаклу, као и дијапозитива). Најзаступљенији су филмови формата 24 x 36 mm (тзв. лајка формат)⁶, те 6 x 6 cm. Филмови „лајка“ формата чувају се или цели увијени у ролне

крз фондове Архива Југославије 1945–2006. (Београд: Архив Југославије, 2018), 210.

⁴ Небојша Берез, *Танјуг и међународно информисање* (Београд: Завод за уџбенике, 2015); *Танјуг – пола века* (Београд: Новинска агенција Танјуг, 1993), 61–90, *Танјуг 1943–1963* (Београд: Новинска агенција Танјуг, 1963); Б. Докнић, *нав. дело*, 207–209.

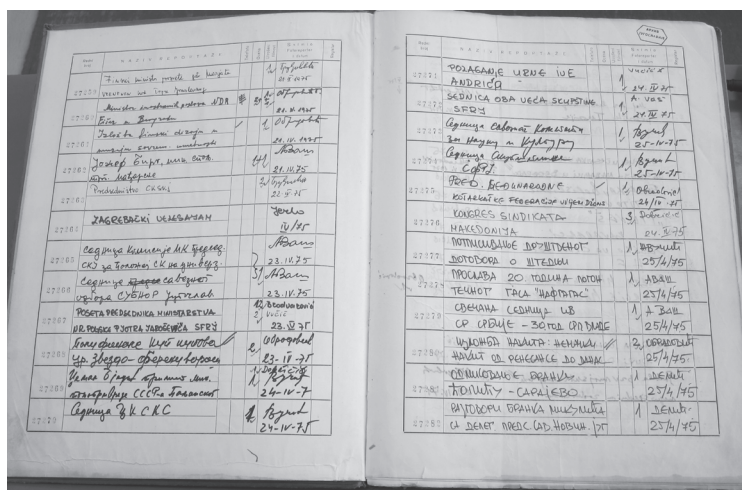
⁵ Фотографија је трајна слика настала деловањем светла на одређену површину која је осетљива на светлост. Стварање фотографије је процес који започиње фотографисањем, а завршава развијеним негативом или позитивом. Види: Иван Хофман, „Фотографија и историографија – нека размишљања“, у: *Архив*, год. XIV, бр. 1/2 (2013): 207–220; Зорица Нетаж, „Почети фотографије 1839–1900“, *Архив*, год. IV, бр. 1/2, (2003): 54–61; Зорица Нетаж, „Фотографије као архивска грађа и њихова обрада у Архиву Југославије“, *Архив*, год. XIII, бр. 1/2 (2012), 68–79; Zorica Netaj, „Iskustvo na sređivanju, obradi i digitalizaciji zbirke fotografija Arhiva Jugoslavije“, у: *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja*, Radenci 2015, 319–328, http://www.pokarh-mb.si/uploaded/datoteke/Radenci/radenci2015/319-328_netaj_2015.pdf (приступљено 16. септембра 2024); Deana Kovačec, „Standardni postupci u obradi i zaštiti zbirki fotografija“, *Arhivski vjesnik*, vol. 48, бр. 1 (2005): 69–82, <https://hrcak.srce.hr/7019> (приступљено 16. септембра 2024).

⁶ Лајка-формат назван је према произвођачу Leica Camera из Немачке.

или исечени у траке по шест снимака у ковертама са пергаментним уложницама. На свим заштитним омотима исписани су бројеви филмова. Средњи стандардни формат (6 x 6 cm), сваки негатив-снимак изрезан је понаособ, чува се појединачно у кошуљицама на којима су исписани бројеви филмова и појединачних снимака, а сигниране кошуљице су уложене у коверте. Коверте са филмовима положене су у архивске кутије, унутар којих су поређане и сложене по хронолошком редоследу филмова.

Поред негатива, контакт-копије представљају врло вредан и драгоцен део фото-архиве Танјуг. До појаве дигиталне фотографије, израда контакт-копија представљала је стандардну процедуру. Она је омогућавала фотографу да види какве је фотографије snимио и олакшавала му избор најбољих за израду позитива. Од контакт-копија правила се фото-архива која је власнику негатива омогућавала да у сваком моменту види са чиме све располаже. У фото-одељењу Танјуга позитиви или контакт-копије лепљени су на посебне за то предвиђене листове, на којима су се уписивали број филма, име аутора/фото-репортера, место и датум њиховог настанка, као и опис догађаја који је фотографисан. Листови са контакт-копијама тематски су организовани и физички смештени у регистраторе – у периоду између 1946. и 1996. године формирано је 842 регистратора (око 80 м архивске грађе). На једном листу налази се до 48 контакт-копија „лајка“ формата, односно до девет контакт-копија 6 x 6 формата; зависно од теме и догађаја, регистратори садрже различит број листова, највећи међу њима и до 130 са 3000–4000 контакт-копија. Сваки регистратор обележаван је етикетом на којој су стајали његов број, приказ садржаја и хронолошка одредница фото-грађе, а понегде и класификациона шифра.

Према класификационој шеми, листови са контакт-копијама смештани су у одговарајуће регистраторе – постојале су главне теме, али и подтеме (нпр. код ознаке ПО-1, ПО-2, „ПО“ се односи на тему Посете, док су арапским бројевима означаване подтеме у оквиру ње – „1“ је била ознака за Посете шефова држава, „2“ за Посете министара иностраних послова итд.). Филмови су завођени хронолошким редоследом, према датуму снимања одређеног догађаја, односно пријема и/или развијања филма (обично се ради о једном дану после снимања) у инвентарне књиге. Поред тога бележени су број филма, опис догађаја, место настанка филма, као и његов аутор. На свакој књизи налази се етикета са њеним бројем, хронолошким распонем, као и распонним бројевима филмова. Укупно је сачувана 21 инвентарна књига. У

попису регистратора, основном информативном средству, на сумаран начин се описује садржај и хронолошки распон фото-грађе сваког појединачног регистратора. Карточечки листићи са именским и географским индексима организованим према абecedном реду могу се свртати у помоћно информативно средство. Уз помоћ карточечких листића лако се и брзо установљавало на којим филмовима се налази нпр. нека личност из политичког живота и коју функцију је обављала, а претраживало се и по географским одредницама.

Грађа је релативно добро очувана. Због неадекватних услова чувања (температуре, влажности ваздуха и сл.) код појединих филмова примећени су знакови пропадања. На листовима са контакт-копијама примећено је да неке контакт-копије недостају (у најбољем случају да су се одлепиле), да су листови били изложени прабини, светлости и/или некој другој врсти загађивача. Поједине инвентарне књиге су у врло лошем стању (истрошене честим коришћењем). Због изложености светлости, разним неидентификованим текућинама и сличном поједини уноси у њима скоро су нечитљиви.⁷

АПЛИКАЦИЈА „ДИГИТАЛНА ФОТО-АРХИВА ТАНЈУГ“

Апликација је развијена у сарадњи са Математичким институтом САНУ према ISAD(G) – Општем међународном стандарду за опис архивске грађе⁸, као и препорученим форматима мета-података за објекте дигитализоване националне баштине Националног центра за дигитализацију.⁹ Приликом процеса дигитализације фото-архиве коришћене су и консултоване препоруке и стандарди који се тичу дигитализације архивске грађе и културне баштине.¹⁰

⁷ Марко Радовановић, „Дигитализација фото-архиве Танјуг. Фото-архива: садржај и стање грађе“, *Архив* год. XVIII, бр. 1/2 (2017): 21-35. Види и: Јелена Ковачевић, Марко Радовановић и Видосава Ераковић, „Фото-архива Новинске агенције Танјуг као историјски извор“, *Архив* год. XVIII, бр. 1/2 (2017): 37-47; Јелена Ковачевић, „Дигитализација фото-архиве новинске агенције Танјуг“, *Архивска пракса*, бр. 21/1 (2018): 152-160.

⁸ ISAD(G) – Општи међународни стандард за опис архивске грађе (ICA Стандард), прир. Комитет за стандарде описа Међународног архивског савета (1999), прев. Нада Берић и Дубравка Бугарски-Алипић (Нови Сад: Друштво архивских радника Војводине, 2006).

⁹ Прегорукa формата мета-podataка за објекте digitalizovane nacionalne baštine, http://ncd.mi.sanu.ac.rs/ncd_sr/standards/ncd_full_3_0.html (приступљено 5. фебруара 2025)

¹⁰ *Смернице за дигитализацију културног наслеђа у Републици Србији*, Београд: 2017.

АРХИВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Дигитална фото-архива ТАНЈУГ

SRP СРП

Почетна О подфунду О пројекту Наручивање Контролни термини Обрада Админ

Редослед ▾

Верске заједнице
Филмова: 200

Дезинтеграција СФРЈ
Филмова: 300

Друштво, појаве, места
Филмова: 1090

Организације и самоуправљање
Филмова: 3638

Здравство и социјална заштита
Филмова: 434

Култура
Филмова: 5865

Наука и школство Органи државне власти Привреда

Напредно претраживање

Једна или више кључних речи

- ▶ ТЕМА
- ▶ ЛИЧНОСТ
- ▶ МЕСТО (ЛОКАЦИЈА)
- ▶ МЕСТО (ПОДЛОКАЦИЈА)
- ▶ ИНСТИТУЦИЈА
- ▶ ФОТОРЕПОРТЕР
- ▶ ОЗНАКА ФИЛМА
- ▶ ДАТУМ

Примени Почишти

Хијерархијски модел ISAD(G) стандарда омогућује прегледан, организован и јасно структурисан унос података о фонду уз примењена правила вишестепеног описа (опис од општег ка појединачном, прилагођеност информација различитим нивоима описа, повезивање описа са јединицом описа која следи изнад њега у хијерархији, непонављање информација на нижим нивоима описа које су већ дате на вишем нивоу). За сваки од нивоа обраде креирана је шема поља са јасно означеним обавезним пољима која је потребно попунити пре преласка на наредни ниво обраде.

Право приступа апликацији, инсталираној на мрежном серверу Архива Југославије, омогућено је обрађивачима који раде на архивистичкој обради. Путем администраторског налога оформљена је група обрађивача којима су креирани налози (корисничко име и лозинка) помоћу којих се врши логовање у апликацију и приступа раду у њој. Обрађивачи имају овлашћења креирања записа у свим пољима контролних термина и свим хијерархијским нивоима обраде. Приликом сваког записа аутоматски се генеришу подаци о датуму креирања, аутору и власнику записа. Администраторски налог омогућава уређивање, измену и брисање свих записа.

*<https://www.kultura.gov.rs/extfile/sr/205/smernice-za-digitalizaciju-kulturnog-nasledja-u-republici-srbiji.pdf> (приступљено 16. септембра 2024). Смернице за пројекте дигитализације за збирке и грађу у јавној својини, нарочито ону коју чувају библиотеке и архиви, Нови Сад: Архив Војводине, 2020; Лаура Милер, *Ауθενичност електронских докумената: извештај припремљен за UNESCO и Међународни архивски савет*, ICA Студија 13-1 (Нови Сад: Архив Војводине, 2020).*

ОБРАДА

Ниво: Фонд

На почетку обраде неопходно је унети податке за највиши ниво обраде (*Фонд*) груписане у седам тематских области: *Идентификација*, *Контекст*, *Садржај и структура*, *Услови доступности и коришћења*, *Сродна грађа*, *Напомена* и *Контрола описа*. За област *Идентификација* потребно је унети податке о сигнатури и називу фонда, граничним годинама грађе и граничним годинама фонда, као и обиму, који се описује кроз поља *Обим записа* и *Опис записа*. Како се у фото-архиви новинске агенције Танјуг фотографије израђене на различитим материјалима, подлогама и техникама, као што су негативи у црно-белој техници, негативи у колор техници, негативи „лајка“ формата, негативи средњег и великог формата, дијапозитиви, контакт копије унутар регистратора и дигиталне фотографије, омогућено је да се у поље *Опис записа* појединачно унесу све наведене категорије. У складу са одабраном категоријом из поља *Опис записа*, у пољу *Обим записа* потребно је унети податке о количини у виду дужних метара и броја записа (нпр. 848 регистратора/100 дужних метара регистратора са контакт-копијама). Кликом на поље + *Додај* отвара се нова палета са пољима *Обим записа* и *Опис записа*, где је могуће навести засебно податке о негативима (нпр. 46.000 негатива „лајка“, средњег и великог формата у црно-белој техници, 100 негатива „лајка“ формата у колор техници). Могуће је наставити са описом на овај начин и још једним кликом на поље + *Додај*, унети податке о дигиталним фотографијама (нпр. 500.000 дигиталних фотографија на дисковима ЦД/ДВД).

74

Након унетих података из области обухваћене пољем *Идентификација* прелази се на област *Контекст*, у оквиру које се уносе подаци о називу ствараоца, историјату фонда/збирке и преузимању грађе. Потом се прелази на област *Садржај и структура*, где се уносе информације о оквиру и садржају фонда, систему сређивања, вредновању, издвајању и роковима чувања, као и евентуалним допунама. У оквиру области *Услови доступности и коришћења* уносе се информације о условима доступности, објављивања и умножавања, језику и писму архивске грађе, физичким особинама и техничким захтевима и информативним средствима. За наредну област *Сродна грађа* уносе се подаци о постојању и месту чувања оригинала, постојању и месту чувања копија, сродним јединицама описа и напомене о објављивању (библиографија). У оквиру поља *Напомена* у истоименој области могуће је унети информације које се не могу наћи у другим пољима. Поље *Контрола описа* садржи аутоматски генерисане податке о ауторству записа, прописима и правилима описа, као и датуму креирања записа.

Ниво: Подфонд

Према хијерархијској структури ISAD(G) стандарда могуће је са нивоа *Фонд* прећи на нижи, а то је *Подфонд* или *Серија*. Услед сложености, обима и специфичности фото-архиве решено је да се она издвоји и обради као подфонд фонда 112 - Новинска агенција ТАНЈУГ. Поља за унос преликани су са вишег нивоа и такође су сврстана у седам области са извесним модификацијама: *Идентификација*, *Контекст*, *Садржај и структура*, *Услови доступности и коришћења*, *Сродна грађа*,

Напомена и Контрола описа.

У оквиру поља *Идентификација* неопходно је најпре извршити повезивање са припадајућим фондом тако што се у обавезном пољу *Фонд* из падајућег менија изабере одговарајући контролни термин – у овом случају то је одредница RS AJ-112 Новинска агенција ТАНЈУГ (спој сигнатуре и назива из нивоа обраде *Фонд*). Након тога се уносе информације о називу и сигнатури подфонда, граничним годинама грађе подфонда у форми датума од-до, обиму записа и опису записа. Затим следи област *Контекст* где је потребно унети податке о називу ствараоца, историјату подфонда и преузимању грађе. За област *Садржај и структура* предвиђен је унос података о оквиру и садржају подфонда, систему сређивања, вредновању, издвајању и роковима чувања, као и евентуалним и очекиваним допунама грађе подфонда. Област *Услови доступности и коришћења* садржи поља у којима је потребно унети податке о условима доступности, условима објављивања и умножавања, језику и писму архивске грађе, физичким особинама и техничким захтевима, као и информативним средствима подфонда. У области *Сродна грађа* предвиђено је да се унесу подаци о постојању и месту чувања оригинала, постојању и месту чувања копија, сродним јединицама описа и напоменама о објављивању (библиографија) подфонда. У области *Напомена* омогућено је поље са истоименим називом где је могуће унети било који облик информације који се не може унети кроз остала поља. Последња област је *Контрола описа* са подацима о имену и презимену архивисте, прописима и правилима описа, као и датумом који се аутоматски генерише након сваког последњег логовања и измене описа на нивоу подфонда.

Ниво: Серија

Нивоу *Серија* могуће је приступити након унетих података на вишим нивоима обраде (*Фонд* и *Подфонд*). Предвиђена поља уноса груписана су у области *Идентификација*, *Садржај и структура*, *Услови доступности и коришћења*, *Напомена* и *Контрола описа*. Поља која је потребно попунити у оквиру области *Идентификација* називају се *Фонд*, *Подфонд*, *Сигнатура серије*, *Назив серије*, *Кратка верзија назива серије*, *Датум(и)*, *Обим записа* и *Опис записа*.

Како би се започео рад неопходно је извршити повезивање са вишим нивоима да би се хијерархијска структура јасно приказала кроз сва поља обраде и корисничког интерфејса. У пољу *Фонд* из падајуће листе неопходно је изабрати и придружити најпре одговарајући фонд, након чега се отвара могућност приступа пољу *Подфонд*, уколико је потребно да се серија придружи подфонду. Ова два поља су у међусобној корелацији и зависности са пољем *Сигнатура серије* која се аутоматски генерише сходно претходно изабраним критеријима. Тако би се аутоматски генерисана сигнатура серије у случају повезаности са фондом као вишим хијерархијским нивоом обраде састојала од елемената који скраћеним словним ознакама представљају државу, институцију и број фонда (RS AJ-112-) са цртицом на коју је потребно додати број који серија носи у складу са претходно извршеном класификацијом грађе фонда. У случају придруживања серије подфонду као вишем нивоу обраде, као што је случај са фото-архивом Танјуга, аутоматски генерисана сигнатура серије у пољу *Сигнатура серије* уз горе наведене елементе садржи и ознаку подфонда (RS AJ-112F-). Ознака фонда генерише се на основу поља *Сигнату-*

ра подфонда на нивоу обраде *Подфонд*. У случају креирања прве серије сигнатура серије садржи облик RS AJ-112F-1. У пољу *Назив серије* потребно је унети пун назив серије, док се у пољу *Кратка верзија назива серије* уноси скраћени облик ради усклађивања са дизајном корисничког интерфејса како пун назив серије не би обимом свог текста оптеретио графички садржај прозора којим се отвара жељена серија. Приказ пуног назива серије није изгубљен, већ се може ишчитати након примицања стрелице миша самој иконици, као и отварању одабране серије. У оквиру поља *Датум(и)* неопходно је унети хронолошки распон архивске грађе. После уноса хронолошких одредница могуће је унети податке о обиму записа и описа записа, а кликом на поље *+Додај* могуће је придодати још редова у случају да има више врста записа која је потребно представити и уз сваки дати тачан обим.

76

По завршетку области *Идентификација* неопходно је унети информације о садржају серије, систему сређивања и условима доступности и коришћења. Предвиђено је и поље *Напомена* где је могуће унети било који текст који не одговара садржини других поља. Како је на сваком нивоу обраде предвиђена област *Контрола описа*, тако се и овде она аутоматски генерише тако што се приказују поља о власништву и датуму израде описа.

При крају странице могуће је одабрати фајлове у виду PDF датотеке, као и слике, која је одабрана да симболично представи целу серију на корисничком интерфејсу за преглед свих серија и претраживање фото-архиве.

Ниво: Подсерија

Нивоу *Подсерија* могуће је приступити након унетих података на вишим нивоима обраде (*Фонд*, *Подфонд*, *Серија*). Предвиђена поља уноса груписана су у области *Идентификација*, *Садржај и структура*, *Услови доступности и коришћења*, *Напомена* и *Контрола описа*, *PDF – одабери фајл*, *Слика – одабери фајл*. Поља која је потребно попунити у оквиру области *Идентификација* називају се *Фонд*, *Подфонд*, *Серија*, *Сигнатура подсерије*, *Назив подсерије*, *Кратка верзија назива подсерије*, *Датум(и)*, *Обим записа* и *Опис записа*. Слична логика и принцип повезивања са хијерархијски вишим нивоима обраде примењена је и на овој страници. Прво обавезно поље које је потребно попунити је *Фонд* тако што се из падајућег менија изабере контролни термин састављен од елемената добијених спајањем поља *Сигнатура фонда* и *Назив фонда* на нивоу обраде *Фонд*. Пример попуњеног поља у случају Танјугове фото-архиве је RS AJ-112 Новинска агенција ТАНЈУГ. Потом су доступна поља *Подфонд* и *Серија*, такође замишљена као контролни термини који се бирају из падајућег менија. За поље *Подфонд* потребно је изабрати контролни термин RS AJ-112F Фото-архива Новинске агенције ТАНЈУГ, који садржи спојене критеријуме поља *Сигнатура подсерије* и *Назив подсерије* на нивоу обраде *Подфонд*. Трећи корак представља избор жељене серије којој се жели придружити подсерија одабиром понуђених серија из падајућег менија. Приказују се само оне серије које су кроз поље *Контрола описа* везане за одређеног корисника, тако да један обрађивач не може изабрати серије, јер се ни не могу приказати, које су креирали други обрађивачи са правом приступа апликацији. Након одабира жељене серије, аутоматски се врши попуњавање поља *Серија* контролним термином са чињеним спајањем сигнатуре серије и њеним називом са вишег нивоа обраде (пр.

RS AJ-112F-8 Друштвени догађаји, појаве и места у Југославији и иностранству), као и поља *Сигнатура подсерије* (пр. RS AJ-112-8/) којој се након косе црте додаје број подсерије. Након свих описаних корака и редоследа рада омогућен је унос информација о називу подсерије, хронолошком распону, обиму, садржају и систему сређивања архивске грађе, информативним средствима, уносу напомена, одабиру PDF фајла, као и слике која илуструје подсерију на корисничком интерфејсу. Поља из области *Контрола описа* попуњавају се аутоматски.

Ниво: Предмет

Када су унети подаци о фонду, подфонду, серији и подсерији приступа се уношењу предмета. Поља за унос су груписана у категорије *Идентификација*, *Напомена*, *Контрола описа*, *Легенде контактних копија*, *Статистика контактних копија* и *Статистика негатива*.

Област *Идентификација* обухвата поља *Серија*, *Подсерија*, *Број регистратора*, *Сигнатура предмета*, *Назив предмета*, *Датум*, *Личности*, *Институције*, *Тема*, *Локација*, *Микролокација* и *Фоторепортер*. У првом кораку потребно је придружити предмет одговарајућој серији и подсерији одабиром жељеног контролног термина из падајућег менија у оквиру поља *Серија* и *Подсерија*. Након придруживања на интерфејсу странице за обраду предмета појављују се аутоматски генерисани подаци о сигнатури и називу фонда и подфонда. У пољу *Број регистратора* уноси се број регистратора у којем се налазе контактне копије (могуће је унети и више од једног броја регистратора у случајевима када се контактне копије једног филма налазе у више регистратора). Поље *Сигнатура предмета* аутоматски се попуњава елементима са виших нивоа обраде на које је потребно додати наставак који се односи на ознаку предмета, тачније ознаку и број филма који се описује. У пољу *Назив предмета* уноси се кратак текст којим се описују догађај и садржина једног филма. За уношење филмова са већим бројем фотографија, понегде и по више стотина или преко хиљаду, имплементирано је поље *Легенде контактних копија* које садржи елементе *КК од*, *КК до*, *Легенда*, *+Додај легенду* ради вишеструког отварања поља за унос легенди. Хронолошке одреднице предмета уносе се у пољу *Датум*. Потом се врши повезивање и индексирање филмова ради напредне претраге по контролним терминима тако што се из падајућих менија селекују жељене личности, фоторепортери, институције, локације, микролокације и теме. Поља *Статистика КК* и *Статистика негатива* служе за ближе описивање физичких и техничких карактеристика контакт копија и негатива, као што су број контакт-копија, листа недостајућих контакт-копија, постојање оригиналног филма, листа недостајућих негатива у филму, укупан број недостајућих негатива у филму, укупан број негатива у филму, листа скенираних негатива, чекирање поља „скенирано” у случају да су сви негативи из једног филма скенирани. На дну странице у левом углу у пољу *Дигитална копија* врши се избор датотека које служе за преглед дигитализованих фотографија. У пољу *Напомена* могуће је унети било коју информацију која се иначе не може унети кроз друга поља. Поље *Контрола описа* аутоматски се попуњава подацима о архивисти и датуму израде описа.

Ниво: Јединица

Најнижи ниво обраде је ниво *Јединица* предвиђен да се користи за описивање појединачне фотографије. У првом кораку је потребно да се у пољу *Ознака филма* изабере одговарајући филм, након чега се уноси број фотографије у пољу *Ознака јединице*, а затим и унос текстуалног описа садржаја фотографије у пољу *Опис*. И на овом нивоу обраде предвиђено је повезивање са контролним терминима *Локација*, *Микролокација*, *Фоторепортер*, *Личности* и *Институције*. Техничке карактеристике приказују се и уносе кроз поља *Количина/димензије*, *Поларитет*, *Техника снимања*, *Материјал*, *Тип* и *Напомена*, док се придруживање дигитализованог снимка фотографије врши одабиром жељеног фајла у пољу *Дигитална копија*. Поља из области *Контроле описа* (име и презиме архивисте, прописи и правила описа, датум израде описа) попуњавају се аутоматски.

78

КОНТРОЛНИ ТЕРМИНИ

Контролни термини имплементирани су у апликацију на основу препоручених шема мета-података који се користе за описивање дигитализованог културног наслеђа (http://ncd.mi.sanu.ac.rs/ncd_sr/standards/ncd_full_3_0.html) и употребљени су за креирање именских, географских, институционалних и тематских индекса у циљу напредне претраге по понуђеним терминима. Њиховим креирањем у самом процесу рада на обради и уносу архивских описа постигнут је ефекат унифицираности речника контролних термина како би се у пракси тимског рада избегло да се један термин код различитих обрађивача појављује под другачијим називима. Унос контролних термина врши се издвојено и независно од процеса обраде, односно могуће их је унети у било ком тренутку. Пожељно је контролне термине издвојити у засебну excel табелу у фази припреме, прегледа и истраживања архивске грађе пре почетка описа и финалног уноса у апликацију. На тај начин се скраћује процес приликом описивања предмета и јединица, јер се у апликацији налази припремљена група контролних термина које је само потребно повезати са предметима и јединицама. За потребе обраде дигиталне фото-архиве Тањуг креирана су поља за унос контролних термина за групе *Особа*, *Институција*, *Локација*, *Микролокација*, *Тема*, *Врста архивске грађе*, *Материјал*, *Улога* и *Опис записа*. Контролни термин *Особа* садржи поља за унос личности које се појављују на фотографијама, односно фоторепортера који су фотографисали догађаје, чиме се омогућава да се изврши њихова претрага уколико истраживач жели да пронађе одређене личности као актере извесних догађаја и њихове портретне фотографије или да се филтрирају и добију сви филмови које је израдио одређени фоторепортер. У пољима овог термина у појединачне колоне се уносе име, средње име и презиме, након чега је потребно одредити и улогу особе (фоторепортер, именски индекс) креирану кроз контролни термин *Улога* како би се јасно дефинисало да ли се унети појам односи на фоторепортера или особу која се појављује на филму. За случај страних личности могуће је унети и њихова имена на оригиналним језицима или као верзију енглеског језика кроз поља *Оригинално име* и *Верзије имена*. Овим није исцрпљен садржај поља већ је у наставку странице могуће додати и биографију, надимке, псеудониме, титуле, функције, као и фотографију особе. Контролни термин *Институција* служи за унос

Дигитална фото-архива ТАНЈУГ

SRP СРП

Почетна
О подфунду
О пројекту
Наручивање
Контролни термини ▾
Обрада ▾
Админ

ИЗАБРАНО: Подсерија: RS AJ-112F-3/2

Пронађено филмова: 226

Изабери све за детаљнији приказ

Серија: RS AJ-112F-3 - Здравствена и социјална заштита

Подсерија: RS AJ-112F-3/2 - Здравствена заштита

Садржај подсерије: Установе и институције здравствене заштите

RS AJ-112F-3/2-L881

Отварање Дома народног здравља „Борис Кидрич“

[Детаљнији опис](#)

RS AJ-112F-3/2-L1185

Балканска конференција о маларији

[Детаљнији опис](#)

RS AJ-112F-3/2-1699

Операција коју спроводи хирушки тим Одељења за пластичну хирургију Главне војне болнице у Београду на челу са др Винком Арнеријем

[Детаљнији опис](#)

Напредно претраживање

- ТЕМА
- ЛИЧНОСТ
- МЕСТО (ЛОКАЦИЈА)
- МЕСТО (ПОДЛОКАЦИЈА)
- ИНСТИТУЦИЈА
- ФОТОРЕПОРТЕР
- ОЗНАКА ФИЛМА
- ДАТУМ

Примечи
Почишти

државних институција, организација и правних лица које се појављују на фотографијама. С обзиром на варијације у погледу назива, као и скраћених препознатљивих облика под којим су неке институције и организације функционисале и биле познате у јавности, омогућено је да се унесу званични назив као и верзије назива, затим датум оснивања, датум укидања, историјат, делатност, као и дигитални објекат. Контролни термини *Локација* и *Микролокација* представљају географске одреднице које се засебно уносе и додељују филмовима у ситуацијама када је поуздано идентификовано место догађаја и настанка фотографског записа. За унос локације обавезна поља уноса су савремени назив локације и савремени назив државе (нпр. Ужице, Србија). У ситуацијама када су градови и места мењали називе доступна су и поља „Историјски назив локације” и „Историјски назив државе” (нпр. Титово Ужице). У пољу „Верзије имена” могуће је унети и верзије на страним језицима. Контролни термин *Микролокација* замишљен је да се користи у циљу бржег и прецизнијег резултата претраге у случају већих градова за које се очекује већи број резултата и за које је сам поступак претраживања базе самим тим доста успоренији. Најчешћи појмови обухваћени контролним термином *Микролокација* су културно-историјски и археолошки споменици и налазишта, улице, тргови, паркови и друге знаменитости (нпр. Августов храм у Пули, Амфитеатар у Пули, Андрићев венац у Београду, Ада Циганлија, Београд, Балканска улица, Београд). Контролни термин се врши уносом текстуалног записа у поље „Савремени назив” и одабиром локације (надређени термин) из падајућег менија, која је унета кроз контролни

Почетна   О подфунду   О пројекту   Наручивање   Контролни термини   Обрада   Админ   ?   📄   ”   ✓   ✉

← ФИЛМ:RS AJ-112F-6/7-L2415

Опис Филма
Ознака филма:
L2415
Назив фонда:
Новинске агенција ТАНЈУГ
Сигнатура фонда:
RS AJ-112
Назив подфонда:
Фото-архива Новинске агенције ТАНЈУГ
Сигнатура подфонда:

Догађај:
Свадба по традиционалним обичајима горењских сељака у организацији домаћина 32. светског и европског првенства у хокеју на леду у Љубљани
Личност:
[Агла Расел](#), [Берит Јакобс](#), [Еверт Јакобсон](#), [Фани Козини](#), [Јанез Поточник](#), [Јованка Броз](#), [Јосип Броз Тито](#)
Институција:
[Аеродром Брник \(Међународни аеродром „Јоже Пучник“\)](#), [Вила Брдо код Крањя](#)

80

термин *Локација*. Могуће је још унети и историјски назив у истоименом пољу за унос, а у пољу „Објашњење термина” дати ближи опис. Кроз поље контролни термин *Тема* могуће је одредити широк распон тематских одредница заступљених на фотографијама, које могу бити називи држава, друштвене манифестације, научни феномени, природне појаве итд. Основна замисао била је да се понудом листе тема кориснику олакша истраживање и убрза процес претраге и прегледа дигиталних докумената. Тако ће се одабиром теме *Аргентина* и претрагом по овом термину истраживачу приказати сви обрађени филмови који су у било каквој вези са појмом, било да је реч о билатералним активностима, посетама и сусретима државних делегација или да је реч о спортским дешавањима у којима су учествовали аргентински репрезентативни спортисти и спортски тимови или културна и научна дешавања (концерти, приредбе, изложбе, научни конгреси) на којима су учествовали аргентински држављани.

ПРЕТРАГА

Претрагу је могуће извршити на два начина, а то су основна и напредна претрага. Основна се врши тако што се у одговарајуће поље укуца кључна реч, након чега се она претражује по пољима текстуалног описа, а то су описи предмета са легендама. У циљу брже и тачније претраге, као и прецизнијих резултата претраживања, препоручује се напредна претрага по пољима контролних термина. На овај начин је могуће претражити филмове по тачном датуму или распону два датума,

затим особе које се налазе на фотографијама, институције, тематски, фоторепортерима и локацијама. Могуће је изабрати више критеријума и на тај начин укрестити контролне термине како би се претрага додатно ограничила.

Трећи начин прегледа био би одабир једне од понуђених серија кликом на насловну фотографију серије и кретањем кроз подсерије, где би се опет кликом на жељену подсерију излистали сви припадајући предмети.

Додали бисмо на крају да је право приступа апликацији, инсталираној на мрежном серверу Архива Југославије, омогућено обрађивачима који раде на архивистичкој обради, али и истраживачима у читаоници Архива.

РЕЗИМЕ

Уз подршку Министарства културе и информисања Републике Србије, Архив Југославије је 2017. године започео пројекат дигитализације фото-архиве Танјуг, будући да је оцењено да се ради о културном добру од изузетног јавног значаја. Апликација „Дигитална фото-архива Танјуг“ развијена је у сарадњи са Математичким институтом САНУ према ISAD(G) – Општем међународном стандарду за опис архивске грађе, као и препорученим форматима мета-података за објекте дигитализоване националне баштине Националног центра за дигитализацију. Приликом процеса дигитализације фото-архиве коришћене су и консултоване препоруке и стандарди који се тичу дигитализације архивске грађе и културне баштине. Право приступа апликацији, инсталираној на мрежном серверу Архива Југославије, омогућено је обрађивачима који раде на архивистичкој обради, али и истраживачима у читаоници Архива.

81

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Необјављени извори:

- Архив Југославије (АЈ), Фонд Новинска агенција Танјуг (112)

Литература:

- Берек, Небојша. *Танјуг и међународно информисање*, Београд: Завод за уџбенике, 2015.
- Докнић, Бранка. *Водич кроз фондове Архива Југославије 1945–2006*. Београд: Архив Југославије, 2018.
- Хофман, Иван. „Фотографија и историографија – нека размишљања“. *Архив* год. XIV, бр. 1/2 (2013): 207-220.
- *ISAD(G) – Општи међународни стандард за опис архивске грађе (ICA Стандард)*, прир. Комитет за стандарде описа Међународног архивског савета (1999), прев. Нада Берић и Дубравка Бугарски-Алипић. Нови Сад: Друштво архивских радника Војводине, 2006.
- Коваћес, Деана. „Standardni postupci u obradi i zaštiti zbirki fotografija“, *Arhivski vjesnik*, vol. 48, бр. 1 (2005): 69-82, <https://hrcak.srce.hr/7019> (приступљено 16. септембра 2024).

- Ковачевић, Јелена, Марко Радовановић и Видосава Ераковић. „Фото-архива Новинске агенције *Танјуг* као историјски извор“. *Архив* год. XVIII, бр. 1/2 (2017): 37-47.
- Ковачевић, Јелена. „Дигитализација фото-архиве новинске агенције *Танјуг*“. *Архивска пракса*, бр. 21/1 (2018): 152-160.
- Милер, Лаура. *Аутентичност електронских докумената: извештај припремљен за UNESCO и Међународни архивски савет (ICA Студија 13-1)*. Нови Сад: Архив Војводине, 2020.
- Нетај, Зорица. „Почети фотографије 1839-1900“, *Архив*, година IV, бр. 1/2, (2003): 54-61
- Нетај, Зорица. „Фотографије као архивска грађа и њихова обрада у Архиву Југославије“, *Архив*, година XIII, бр. 1/2 (2012): 68-79
- Netaj, Zorica. „Iskustvo na sređivanju, obradi i digitalizaciji zbirke fotografija Arhiva Jugoslavije“. *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja*, Radenci 2015. http://www.pokarh-mb.si/uploaded/datoteke/Radenci/radenci2015/319-328_netaj_2015.pdf (приступљено 16. септембра 2024).
- *Preporuka formata meta-podataka za objekte digitalizovane nacionalne baštine*. http://ncd.mi.sanu.ac.rs/ncd_sr/standards/ncd_full_3_0.html (приступљено 5. фебруара 2025).
- Радовановић, Марко. „Дигитализација фото-архиве *Танјуг*. Фото-архива: садржај и стање грађе“. *Архив*, год. XVIII, бр. 1/2 (2017): 21-35.
- *Смернице за дигитализацију културног наслеђа у Републици Србији*. Београд: Министарство културе и информисања, 2017. <https://www.kultura.gov.rs/extfile/sr/205/smernice-za-digitalizaciju-kulturnog-nasledja-u-republici-srbiji.pdf> (приступљено 16. септембра 2024).
- *Смернице за пројекте дигитализације за збирке и грађу у јавној својини, нарочито ону коју чувају библиотеке и архиви*. Нови Сад: Архив Војводине, 2020.
- *Танјуг – пола века*. Београд: Новинска агенција *Танјуг*, 1993.
- *Танјуг 1943–1963*. Београд: Новинска агенција *Танјуг*, 1963.

Marko RADOVANOVIĆ
Svetlana STEFANOVIĆ, PhD

APPLICATION FOR PROCESSING, SEARCHING AND VIEWING THE DIGITIZED TANJUG PHOTO ARCHIVE

Summary

With the support of the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia, the Archives of Yugoslavia started the project of digitizing Tanjug's photo archive in 2017 since it was evaluated as a cultural asset of exceptional public importance. The "Digital Photo Archive Tanjug" application was developed in cooperation with the Mathematical Institute of SASA according to ISAD (G) - the General International Standard for the Description of Archival Material, as well as the recommended metadata formats for digitized national heritage objects of the National Centre for Digitization. During the process of digitizing the photo archive, the consulted recommendations and standards concerning the digitization of archival materials and cultural heritage were used. The right of access to the application, installed on the network server of the Archives of Yugoslavia, is provided to archival technicians who work on archival processing, but also to researchers in the Archives' reading room.